

Ett bolag ansökte om och beviljades företagsrekonstruktion. Bolaget sade under rekonstruktionsförfarandet upp en arbetstagare på grund av arbetsbrist. Fråga har uppkommit om arbetstagarens lönefordringar och motsvarande ersättningar under uppsägningstiden ska omfattas av det under rekonstruktionsförfarandet fastställda offentliga ackordet (numera skulduppgörelsen) även efter att företagsrekonstruktionen upphört.

Arbetsdomstolen har funnit att ett fastställt offentligt ackord (numera skulduppgörelse) reglerar betalningsskyldigheten för de fordringar som omfattas av ackordet även efter att rekonstruktionsförfarandet har avslutats. Enligt Arbetsdomstolen skulle en annan ordning stå i strid med den insolvensrättsliga systematiken sådan den framgår av lagstiftning, förarbeten och rättspraxis. Arbetsdomstolen har vidare funnit att den omständigheten att anställningsskyddslagen innehåller bestämmelser om uppsägningslön inte kan påverka den insolvensrättsliga ordningen eller det redan fastställda ackordet. Arbetsdomstolen har därför kommit fram till att arbetstagarens lönefordringar som inföll efter att företagsrekonstruktionen upphört omfattades av det offentliga ackordet, under förutsättning att bolaget inte därefter hade påfordrat utförande av arbete eller fullgörande av annan förpliktelse enligt anställningsavtalet. Eftersom arbetstagaren hade varit arbetsbefriad hela den aktuella tiden har Arbetsdomstolen funnit att arbetstagare inte hade rätt till någon ytterligare ersättning från bolaget.

Postadress
Box 2018
103 11 Stockholm

Besöksadress
Stora Nygatan 2 A och B

Telefon
08-617 66 00

kansliet@arbetsdomstolen.se
www.arbetsdomstolen.se

Expeditionstid
måndag–fredag
09.00–12.00
13.00–15.00

ARBETSDOMSTOLEN

DOM

AD 2026 nr 58

2026-09-02

Mål nr A 195/23

Stockholm

KÄRANDE

Unionen, 105 32 Stockholm

Ombud: förbundsjuristen Filip Vujcic, Unionen, 105 32 Stockholm

SVARANDE

1. Innovations- och Kemiindustrierna i Sverige, Box 55915, 102 16 Stockholm

2. Emmaboda Glas AB, 556032-8881, Box 153, 361 22 Emmaboda

Ombud: chefsjuristen Ulf Nordström och chefsjuristen Lisa Lindmark Wastelius, adress som 1

SAKEN

lönetvist och kollektivavtalsbrott

BAKGRUND

Mellan parterna gäller kollektivavtal.

DJ är medlem i Unionen (förbundet) och var anställd hos Emmaboda Glas AB (bolaget).

Bolaget ansökte den 24 januari 2020 om företagsrekonstruktion, vilket beviljades samma dag.

Vid rekonstruktionens början arbetade DJ hos bolaget som controller. Han var tillsvidareanställd och hade tolv månaders uppsägningstid. Han sades upp på grund av arbetsbrist den 5 mars 2020. Han arbetsbefriades från och med den 1 maj 2020 och hans sista anställningsdag var den 5 mars 2021.

Enligt ett ackordsförslag erbjöds varje fordringsägare med en oprioriterad fordran betalning med 25 procent av fordringarna. Förslaget godkändes av borgenärerna den 25 maj 2020 och fastställdes av tingsrätten genom ett beslut samma dag. Rekonstruktionen upphörde den 25 maj 2020.

DJ:s lönefordringar på bolaget för perioderna den 1 januari – 24 februari 2020 och den 1 maj – 29 juni 2020 betalades genom den statliga lönegarantin. DJ arbetade och fick lön från bolaget för tiden den 25 februari – 30 april 2020. I juni 2021 betalade bolaget viss ersättning med tillämpning av det offentliga ackordet till DJ.

I maj 2021 ansökte förbundet om stämning mot bolaget och Innovations- och kemiindustrierna i Sverige (arbetsgivarparterna) och yrkade bl.a. att bolaget skulle betala full uppsägningslön för tiden den 1 september 2020 – 5 mars 2021 samt ersättning för arbetstidsförkortning för tiden den 30 juni 2020 – 5 mars 2021. Parterna var i målet bl.a. oense om DJ:s fordringar hade uppkommit före eller efter den s.k. kritiska tidpunkten, dvs. den 24 januari 2020 då företagsrekonstruktionen inleddes.

Arbetsdomstolen fann – såvitt nu är aktuellt – i dom den 26 oktober 2022 (AD 2022 nr 44) att fordringarna avseende lön och ersättning för intjänad arbetstidsförkortning för den i målet aktuella perioden hade uppkommit efter den kritiska tidpunkten och att fordringarna därmed inte omfattades av det offentliga ackordet. Arbetsdomstolen fann därför att DJ hade rätt till lön och ersättning för intjänad arbetstidsförkortning för aktuell period utan tillämpning av ackordet.

Arbetsgivarparterna ansökte därefter om resning av Arbetsdomstolens dom såvitt avsåg frågan om DJ:s uppsägningslön, ersättning för arbetstidsförkortning och rättegångskostnaderna.

Högsta domstolen beviljade i beslut den 15 december 2023 resning i sökta delar och förordnade att målet i dessa delar skulle tas upp till ny behandling i Arbetsdomstolen (se Högsta domstolens beslut i mål nr Ö 2966-23).

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

Förbundet har yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta bolaget att till DJ betala uppsägningslön med

- 30 689 kr för tiden den 1 – 30 september 2020 med förfallodag den 25 september 2020,
- 45 000 kr för tiden den 1 – 31 oktober 2020 med förfallodag den 23 oktober 2020,
- 45 000 kr för tiden 1 – 30 november 2020 med förfallodag den 25 november 2020,
- 45 000 kr för tiden den 1 – 31 december 2020 med förfallodag den 23 december 2020,
- 45 000 kr för tiden den 1 – 31 januari 2021 med förfallodag den 25 januari 2021,
- 45 000 kr för tiden den 1 – 28 februari 2021 med förfallodag den 25 februari 2021 och
- 7 397 kr för tiden den 1 – 5 mars 2021 med förfallodag den 25 mars 2021.

Förbundet har vidare yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta bolaget att till DJ betala ersättning för intjänad arbetstidsförkortning med 7 839 kr för tiden den 30 juni 2020 – 5 mars 2021 med förfallodag den 5 april 2021.

På samtliga belopp har förbundet yrkat ränta enligt 6 § räntelagen från respektive förfallodag till dess betalning sker.

Arbetsgivarparterna har bestritt förbundets talan i dess helhet. De yrkade kapitalbeloppen och sättet att beräkna ränta har vitsordats i och för sig.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Förbundet har begärt att målet ska avgöras i plenum, vilket arbetsgivarparterna har motsatt sig.

GRUNDER

Förbundet

DJ:s fordringar omfattas inte av det offentliga ackordet. Hans fordringar på uppsägningslön och ersättning för intjänad arbetstidsförkortning grundas på ett ömsesidigt ofullbordat anställningsavtal med löpande framtida prestationer. Arbetsgivaren tog ett ensidigt arbetsledningsbeslut att arbetsbefria DJ. Det var inget DJ kunde påverka. Arbetsbefrielsen följde av arbetsledningsrätten och DJ hade en skyldighet att vara anträffbar och vid inkallelse infinna sig till arbetet. Det fanns därmed en ständig beredskap hos DJ att inställa sig och utföra arbete under hela uppsägningstiden. Han stod därmed under arbetsgivarens kontroll och ledning även om han inte befann sig på arbetsplatsen. DJ:s fordringar har därmed tjänats in och förfallit till betalning efter den 25 maj 2020 då företagsrekonstruktionen, och därmed också de rättsliga verkningarna av det offentliga ackordet på DJ:s anställningsavtal, upphörde. När företagsrekonstruktionen upphörde återuppstod DJ:s anställningsavtal för resterande uppsägningstid med full verkan. Det offentliga ackordet omfattade enbart fordringar som tjänats in och förfallit till betalning under företagsrekonstruktionen, dvs. de skulder som redan fanns under rekonstruktionen. Bolaget har inte betalat uppsägningslön och ersättning för intjänad arbetstidsförkortning till DJ för den resterande uppsägningstiden. Bolaget har därför brutit mot anställningsavtal, kollektivavtal eller 12 § anställningsskyddslagen och DJ har rätt till ersättning av bolaget för fordringarna.

Arbetsgivarparterna

De yrkade beloppen avseende lön och ersättning för intjänad arbetstidsförkortning för tiden 4 juli – 21 augusti 2020, under arbetsbefriad tid efter att maxtaket i lönegarantin uppnåtts, ingår i det fastställda ackordet eftersom

de inte är förenade med förmånsrätt och grundas på avtal som träffades före ansökan om företagsrekonstruktion. Det faktum att företagsrekonstruktionen upphörde medför inte att lön och ersättning för intjänad arbetstidsförkortning för den resterande uppsägningstiden inte omfattas av det offentliga ackordet. Bolaget har inte brutit mot anställningsavtal, kollektivavtal eller 12 § anställningsskyddslagen. Bolaget är inte skyldigt att utge den yrkade ersättningen till DJ.

UTVECKLING AV TALAN

Förbundet

Bolaget ansökte om företagsrekonstruktion den 24 januari 2020, vilken beviljades av Kalmar tingsrätt samma dag. Den 5 mars 2020 blev DJ uppsagd på grund av arbetsbrist och han arbetsbefriades från och med den 1 maj 2020. Företagsrekonstruktionen avslutades den 25 maj 2020. DJ:s sista anställningsdag var den 5 mars 2021.

Enligt ackordsförslaget erbjöds fordringsägarna med oprioriterade fordringar betalning med 25 procent av fordringarna. Förslaget godkändes av borgenärerna den 25 maj 2020 och fastställdes av tingsrätten samma dag. DJ godkände inte ackordsförslaget. Företagsrekonstruktion är ett förfarande som syftar till att ge ett företag som har betalningssvårigheter ett rådum under vilket det kan överväga situationen, vidta åtgärder för att förbättra rörelsens resultat och få möjlighet att förhandla med sina borgenärer om ett offentligt ackord. En företagsrekonstruktion innebär ett temporärt och tillfälligt betalningsanstånd under den begränsade tid som företagsrekonstruktionen löper, men inte för tiden efter dess avslutande, vilket framgår av såväl förarbeten som praxis (se t.ex. prop. 1995/96:5 s. 63, 69, 75, 220 och 221 samt ”Rörvik Timber”, NJA 2014 s. 537).

Under tiden som en företagsrekonstruktion pågår ska skulder som uppkommit före beslutet om företagsrekonstruktion inte betalas. Om en fordran har uppkommit före eller efter den kritiska tidpunkten har enbart

betydelse under tiden som en företagsrekonstruktion pågår. Företagsrekonstruktionen innefattar inga slutregleringar av företagets betalningsförpliktelser eller avtal. Avtal som har träffats före eller under företagsrekonstruktionen, t.ex. anställningsavtal, upphör inte i och med företagsrekonstruktionen. När rekonstruktionsförfarandet avslutats upphör de rättsliga verkningarna av företagsrekonstruktionen och det offentliga ackordet och de ingångna avtalen fortsätter att gälla som tidigare med full verkan. Det framgår av bl.a. doktrin att lönefordringar som belöper på tid efter att företagsrekonstruktionen upphört inte ska omfattas av ett offentligt ackord (se Danhard, Konkursarbetsrätt – om arbetsrätt och lönefordringar i konkurs och företagsrekonstruktion, sjätte upplagan, s. 484 ff och 515, Arnesdotter, Om betalningsinställelse och offentligt ackord, 1982, s. 291 f samt Walin och Gregow, Ackordslagen m.m., 1972, s. 52).

Högsta domstolen har i beslutet om resning enbart uttalat sig utifrån de grunder som arbetsgivarparterna ansökte om resning på. Högsta domstolens beslut innebär att särskilda begränsningar gäller för en borgenär att göra gällande sin fulla rätt under en företagsrekonstruktion. När företagsrekonstruktionen har upphört, bolaget har överlevt rekonstruktionen och därefter fortsätter att bedriva sin verksamhet, återuppstår avtal med dess fulla verkan. I det läget inträder ett bolags fulla ansvar i förhållande till t.ex. arbetstagare och deras anställningsavtal. Högsta domstolens uttalanden om rättsläget överensstämmer med vad som framkommer i förarbeten, praxis och doktrin. En annan ordning skulle medföra stora svårigheter att få tillräckligt många jakande röster för ett offentligt ackord och skulle stå i strid med grunderna för 12 § anställningsskyddslagen eftersom arbetstagaren inte skulle få behålla sina fulla anställningsförmåner under uppsägningstiden.

En arbetstagares förpliktelse i en anställning är att utföra arbete eller att ställa sin arbetskraft till förfogande. Arbetsgivarens förpliktelse är att betala lön och andra ersättningar. Eftersom det är fråga om ett ömsesidigt ofullbordat anställningsavtal med löpande framtida prestationer, ska verkningarna av det offentliga ackordet upphöra avseende prestationer som

löper i tiden efter företagsrekonstruktionens upphörande. Fordringarna ska därför inte omfattas av det offentliga ackordet.

En arbetstagare har som huvudregel rätt till full lön om denne står till förfogande för att utföra, och är beredd att utföra, arbete för arbetsgivarens räkning. Det krävs inte att arbete verkligen har utförts. Arbetsdomstolen har i flera avgöranden bedömt att en arbetstagare har rätt till lön om denne står till förfogande för arbete och det inte beror på arbetstagaren att arbete inte utförs, bl.a. AD 1985 nr 71, AD 1988 nr 78 och AD 1990 nr 31. Det är en förutsättning för uppsägningslön att arbetstagaren är beredd att utföra arbete för arbetsgivarens räkning. Uppsägningslön ska betalas även om arbetsgivaren inte har någon nytta av arbetstagarens tjänster, t.ex. då det saknas arbetsuppgifter och arbetsgivaren har sagt upp arbetstagaren på grund av arbetsbrist. Att arbetsgivaren inte kan dra nytta av arbetstagarens prestationer beror i ett sådant fall på förhållanden som är hänförliga till arbetsgivarens sida av avtalsförhållandet. DJ stod till förfogande för att utföra arbete under sin uppsägningstid. Bolaget hade möjlighet att utnyttja DJ:s arbetskraft till dess att hans uppsägningstid löpte ut. I detta fall har bolaget valt att inte använda sig av DJ:s arbetskraft under den resterande uppsägningstiden. Det har varit ett ensidigt arbetsledningsbeslut att arbetsbefria DJ, som han inte kunde påverka.

Om Arbetsdomstolen skulle komma fram till att anställningsavtal inte återuppstår med full kraft vid företagsrekonstruktionens avslutande skulle det få till konsekvens att anställningsskyddet i anställningsskyddslagen omkullkastas på ett ingripande sätt, och frågor om hur det skulle påverka berörda arbetstagare skulle uppstå. De allra flesta arbetstagare skulle i en sådan situation under tvång behöva frånträda sina anställningar för att kunna finna en försörjning. De flesta arbetstagare skulle få svårt att klara sitt uppehälle om de inte fick någon lön eller lönen enbart uppgick till 25 procent av det avtalade lönebeloppet och de därutöver fick vänta på betalning av lönen i upp till ett år efter avslutad företagsrekonstruktion. Kravet på sakliga skäl i anställningsskyddslagen skulle bli illusoriskt.

Det skulle även strida mot grunderna för 12 § anställningsskyddslagen eftersom arbetstagaren inte skulle få behålla sina fulla anställningsförmåner under sin uppsägningstid. Av denna bestämmelse följer att en arbetstagare som står till förfogande för arbete har rätt till lön under uppsägningstiden. Den är till för att ge arbetstagaren ekonomisk trygghet under den omställningstid som följer på en uppsägning från arbetsgivarens sida.

Den tvistefråga som nu är aktuell har inte avgjorts genom Arbetsdomstolens avgörande AD 2019 nr 22. Med utgångspunkt i hur respektive part förde sin talan i det målet har Arbetsdomstolen i det målet inte prövat och tagit ställning till vad som händer med kvarstående fordringar som ostridigt tjänats in och förfallit till betalning efter att en företagsrekonstruktion upphört samt om fordringarna omfattas av ett ackord. Till skillnad från nu aktuellt mål, gjorde ingen av parterna i AD 2019 nr 22 gällande och argumenterade för att det faktum att vissa av de i målet aktuella fordringarna belöpte på tid efter avslutandet av företagsrekonstruktionen skulle ha någon rättslig betydelse. Arbetsdomstolen har därför inte bedömt den frågeställningen och inte heller haft rätt att göra det i målet.

Bolagets företagsrekonstruktion upphörde den 25 maj 2020. DJ:s krav på ersättning belöper på tiden efter att företagsrekonstruktionen avslutades och rättsverkningarna av det offentliga ackordet upphörde. DJ:s anställningsavtal med alla dess verkningar återuppstod därmed för resterande uppsägningstid.

De yrkade ersättningarna omfattas därmed inte av det offentliga ackordet. De har tjänats in och förfallit till betalning efter att bolagets företagsrekonstruktion upphört med lyckat resultat och därmed efter att DJ:s anställningsavtal återuppstått. Fordringarna ska därför fullt ut betalas av bolaget och bolaget ska betala allmänt skadestånd till DJ och förbundet. Om DJ:s uppsägningslön omfattas av det offentliga ackordet skulle han under tre fjärdedelar av sin uppsägningstid endast få 25 procent av sin uppsägningslön.

Arbetsgivarsidan

Bolaget ansökte den 24 januari 2020 med anledning av vissa ekonomiska problem om företagsrekonstruktion, vilken beslutades av Kalmar tingsrätt samma dag. Under rekonstruktionen sades 46 av 92 arbetstagare upp och verksamheten koncentrerades enbart till Emmaboda. Verksamheten på övriga orter lades ned.

DJ blev den 5 mars 2020 uppsagd på grund av arbetsbrist. Från och med den 1 maj 2020 till och med den sista anställningsdagen den 5 mars 2021 var han arbetsbefriad. Arbetsbefrielsen innebar att DJ inte behövde stå till förfogande för arbete hos bolaget under den resterande delen av uppsägningstiden. Han utförde inte heller något ytterligare arbete. Besked om arbetsbefrielse är bindande för bolaget. DJ skulle därmed inte utföra något ytterligare arbete inom ramen för sin anställning och arbetsgivarens enda kvarvarande förpliktelse var betalning av en penningfordran.

Den 25 maj 2020 beslutade tingsrätten att fastställa offentligt ackord för bolaget och att företagsrekonstruktionen skulle upphöra. Anspråk på uppsägningslön avseende tid under vilken en arbetstagare är arbetsbefriad omfattas av ett offentligt ackord, eftersom fordran anses ha uppkommit genom avtal som träffats före den kritiska tidpunkten och eftersom fordran inte är förenad med förmånsrätt. Den uppsägningslön och ersättning för intjänad arbetstidsförkortning DJ yrkar ingår därför i det fastställda ackordet. Det faktum att företagsrekonstruktionen upphörde medför inte att DJ:s anställningsavtal återupptogs eller att några ömsesidigt ofullbordade prestationer kvarstod. DJ:s fordringar för den resterande uppsägningstiden omfattades därmed av det offentliga ackordet. Ackordets effekter upphör inte när en rekonstruktion avslutas. Inte ens om DJ hade varit skyldig att stå till förfogande för arbete hade hans fordringar kunnat undgå skuldnedsättning. Han hade endast kunnat få ersättning i den mån han utfört arbete efter företagsrekonstruktionens upphörande.

Det är uppenbart felaktigt att rättsverkningarna av en företagsrekonstruktion och ett offentligt ackord upphör när rekonstruktionen avslutas. Tvärtom är grundtanken med rekonstruktionsförfarandet och det däri integrerade ackordsförfarandet att varaktigt säkra företagets livskraft och åstadkomma en tillräcklig skuldreduktion för att möjliggöra detta och undvika att företaget inom kort åter hamnar i allvarliga ekonomiska problem. Ackordets effekter kan därför naturligtvis inte upphöra när rekonstruktionen avslutas. Även om en anställd i arbetsrättsrättsligt hänseende skulle vara skyldig att stå till förfogande för eventuellt fortsatt arbete trots att han eller hon blivit arbetsbefriad, innebär detta inte att den anställdes fordran kan undgå ackordsnedsättning i den mån arbete inte utförs. Detta följer av tillämpliga insolvensrättsliga principer som Arbetsdomstolen anslutit sig till redan i rättsfallet AD 2019 nr 22. Att dessa principer äger tillämpning även i fall av arbetsbefrielse framgår därtill av Högsta domstolens skäl i de nu aktuella resningsbesluten.

Bestämmelsen i 12 § anställningsskyddslagen saknar betydelse för den fråga som nu är aktuell. Genom det offentliga ackordet har vederlaget förändrats (se Hellners och Mellqvist, Lagen om företagsrekonstruktion, andra upplagan, s. 190). Ett fastställt ackord har alltså den rättsliga innebörden att fordringsanspråket skrivs ned, oavsett på vilken närmare rättslig grund fordran har uppkommit.

DJ var delgiven kallelse till ackordssammanträdet. Vid sammanträdet godtog borgenärerna ackordsförslaget och ingen borgenär erinrade sig mot förslaget. Ackordet innebar att alla oprioriterade fordringsägare skulle erhålla 25 procent av fordringsbeloppet. Ett fastställt ackord är bindande för alla borgenärer som hade rätt att delta i ackordsförhandlingen.

Ackordslikviden har betalats ut till DJ. Bolaget har ingen kvarstående ersättning att betala till honom. Bolaget har därmed inte brutit mot anställningsavtal, kollektivavtal eller 12 § anställningsskyddslagen och har inte ådragit sig skyldighet att betala allmänt skadestånd till DJ och förbundet.

DOMSKÄL

Tvisten

Bolaget ansökte om och beviljades företagsrekonstruktion den 24 januari 2020 (den kritiska tidpunkten). DJ, som vid tidpunkten för företagsrekonstruktionen arbetade som controller hos bolaget, sades upp på grund av arbetsbrist den 5 mars 2020 med en uppsägningstid om tolv månader. Bolaget arbetsbefriade DJ den 1 maj 2020. Rekonstruktionen upphörde den 25 maj 2020.

Under DJ:s uppsägningstid betalade bolaget lön till DJ för de dagar han arbetade under perioden den 25 februari – 30 april 2020. DJ:s lönefordringar för perioderna den 1 januari – 24 februari 2020 och den 1 maj – 29 juni 2020 ersattes genom den statliga lönegarantin. För resterande lönefordringar under hela uppsägningstiden, dvs. till den 5 mars 2021, betalade bolaget ersättning till DJ med 25 procent, i enlighet med det ackordsförslag som hade godkänts av borgenärerna och fastställts av tingsrätten den 25 maj 2020.

Förbundet väckte talan mot arbetsgivarparterna i maj 2021 och yrkade ersättning för DJ:s fordringar. Sedan Arbetsdomstolen meddelat dom som innebar bl.a. att DJ:s fordringar för uppsägningslön och ersättning för intjänad arbetstidsförkortning inte ansågs ingå i det fastställda offentliga ackordet ansökte arbetsgivarparterna om resning. Högsta domstolen beslutade om resning av Arbetsdomstolens dom avseende yrkandena om uppsägningslön och ersättning för intjänad arbetstidsförkortning samt rättegångskostnaderna. Målet har därefter återupptagits i Arbetsdomstolen.

Målet har avgjorts efter huvudförhandling och parterna tvistar nu i frågan om DJ:s lönefordringar för uppsägningslön för tiden den 1 september 2020 – 5 mars 2021 och ersättning för intjänad arbetstidsförkortning för tiden den 30 juni 2020 – 5 mars 2021 omfattas av det offentliga ackordet när företagsrekonstruktionen upphörde den 25 maj 2020, eller om DJ:s anställningsavtal återuppstod med full verkan i och med att

företagsrekonstruktionen upphörde och han därför har rätt till full ersättning för den i målet aktuella perioden.

Förbundet har gjort gällande att DJ:s lönefordringar för den aktuella perioden inte omfattas av det offentliga ackordet när företagsrekonstruktionen upphörde, eftersom fordringarna grundas på ett ömsesidigt ofullbordat anställningsavtal med löpande framtida prestationer som återuppstod med full verkan för resterande uppsägningstid när företagsrekonstruktionen upphörde. Förbundet har vidare anfört att bolagets beslut att arbetsbefria DJ var ett ensidigt arbetsledningsbeslut och att DJ under hela uppsägningstiden var beredd att inställa sig och utföra arbete för bolaget. Enligt förbundet har det inneburit att DJ:s fordringar i målet tjänats in och förfallit till betalning efter den 25 maj 2020, då företagsrekonstruktionen upphörde, och att en annan ordning skulle stå i strid med anställningsskyddslagens bestämmelser och det skydd som arbetstagare åtnjuter under sin uppsägningstid.

Arbetsgivarparterna har gjort gällande att DJ:s lönefordringar för den aktuella perioden ingår i det fastställda ackordet, eftersom de inte är förenade med förmånsrätt och grundas på avtal som träffades före ansökan om företagsrekonstruktion.

Rättsliga utgångspunkter

Lagen om företagsrekonstruktion¹ syftar enligt förarbetena till att skapa rättsliga förutsättningar för rekonstruktion av livsdugliga företag utan att de ska behöva försättas i konkurs. Tanken med förfarandet är att företag ska få rådrum under vilket det ska lämnas möjlighet att, utan risk för exekutiva

¹ Den tidigare lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion (1996 års lag) har numera ersätts av en ny lag, lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion.

åtgärder från borgenärer, försöka få ordning på företagets ekonomiska situation (se prop. 1995/96:5 s. 56 f).

En företagsrekonstruktion förutsätter i allmänhet att företagets skuldbörda minskas genom ett ackord (numera en skulduppgörelse). Det följer av 3 kap. 2, 3 och 8 §§ 1996 års lag om företagsrekonstruktion att fordringar, som uppkommit före en ansökan om företagsrekonstruktion, omfattas av ett offentligt ackord och därmed ska sättas ned på sätt som anges i det antagna ackordet.

Högsta domstolen har i resningsbeslutet i mål nr Ö 2966-23 uttalat bl.a. följande.

Fordringar på lön i företagsrekonstruktion och konkurs

Något om lönefordrans uppkomst inom insolvensrätten

17. En fordran som avser en avtalsförpliktelse uppkommer normalt när avtalet ingås, även om den prestation som avtalet avser fullgörs först senare. En fordran som härrör från ett anställningsavtal som har ingåtts före konkursbeslutet eller, vid företagsrekonstruktion, före den kritiska tidpunkten omfattas därför normalt av konkursen eller ett offentligt ackord (numera en skulduppgörelse) i en rekonstruktion, även om fordran förfaller till betalning därefter.

18. När det specifikt gäller lönefordringar finns för konkursfallet en särskild bestämmelse i 5 kap. 18 § konkurslagen. Enligt den gäller att i de fall arbetstagaren fortsätter att fullgöra sina åtaganden enligt anställningsavtalet, ansvarar konkursboet för arbetstagarens fordran på lön eller annan ersättning för arbete som belöper på tid efter en månad från konkursbeslutet. Regleringen vilar på synsättet att om arbete utförs därefter är det en prestation som konkursboet tillgodogör sig och för vilken det uppkommer en fordran på konkursboet, en s.k. massafordran. Arbetstagarens anspråk på uppsägningslön för tid när arbete inte utförs är däremot en oprioriterad fordran mot konkursgäldenären (jfr bl.a. prop. 2002/03:49 s. 156).

19. Numera anges uttryckligen i 3 kap. 12 § andra stycket lagen om företagsrekonstruktion att om en arbetstagare fortsätter att fullgöra sina åtaganden enligt ett anställningsavtal med rekonstruktionsgäldenären, ska arbetstagarens fordran på lön eller annan ersättning för arbete som utförs senare än en månad efter beslutet om företagsrekonstruktion anses ha uppkommit under rekonstruktionen. Regeln ansluter till vad som gäller i konkurs enligt 5 kap. 18 § konkurslagen och innebär i princip en kodifiering av den praxis som tidigare gällde (jfr prop. 2021/22:215 s. 157 f. med hänvisningar till ”Rörvik Timber”, HFD 2016 ref. 62 och AD 2019 nr 22).

20. Regelverken vid konkurs och företagsrekonstruktion bygger på grundtanken att borgenärer vars fordringar har uppkommit före konkursbeslutet, respektive före den kritiska tidpunkten vid företagsrekonstruktion, i princip ska behandlas lika i den meningen att var och en av dem påverkas av gäldenärens bristande betalningsförmåga i förhållande till sin fordringsrisk (likhetsprincipen). Om däremot konkursboet eller rekonstruktionsgäldenären därefter tillgodogör sig en prestation som borgenären hade kunnat hålla inne, t.ex. en ny arbetsinsats, ska prestationen ersättas fullt ut av konkursboet eller rekonstruktionsgäldenären. Detta innebär att det vid konkurs blir fråga om en massafordran och att fordran vid företagsrekonstruktion inte omfattas av en skulduppgörelse (tidigare ett ackord).

21. Varken ändamålen bakom regelverken eller ordalydelsen av de redovisade bestämmelserna ger alltså något stöd för att en lönefordran avseende annat än just det arbete som arbetstagaren har utfört senare än en månad efter beslutet om konkurs respektive en månad efter den kritiska tidpunkten vid företagsrekonstruktion skulle vara att anse som en massafordran respektive en under rekonstruktionen uppkommen fordran. Att en sådan förståelse är riktig bekräftas också av förarbetsuttalanden (se prop. 2002/03:49 s. 83 ff. och 155 f., jfr även prop. 2021/22:215 s. 157 f. och 374).

Lönegarantins omfattning

22. Till detta ska läggas att en annan ordning vore mindre väl förenlig med den utformning som systemet med lönegaranti har vid företagsrekonstruktion. Det regelverket bygger nämligen på ett motsvarande synsätt. Detsamma gäller regelverket vid lönegaranti i samband med konkurs.

23. Utgångspunkten är att betalning enligt garantin lämnas för uppsägningslön även för tiden efter den första månaden, i den mån arbetstagaren under uppsägningstiden inte utfört och inte heller borde ha utfört arbete för arbetsgivarens räkning (se 7 § och 7 a § första stycket lönegarantilagen).

24. Även denna reglering återspeglar följaktligen principen att arbetsgivaren, dvs. rekonstruktionsgäldenären, betalar lön för det arbete som utförs efter den första månaden av rekonstruktionen. Undantagen från lönegarantin svarar mot detta. Men på liknande sätt som gäller för de bestämmelser om lönefordringar som tidigare har berörts är det inte avsett att den omständigheten att en arbetstagare utför visst arbete ska få till följd att hans eller hennes lönefordringar under uppsägningstid i sin helhet undantas från lönegaranti och i stället betalas direkt av rekonstruktionsgäldenären. Avsikten är tvärtom att arbetstagaren även i dessa situationer ska kunna åtnjuta lönegaranti för uppsägningslön under tid då han eller hon är arbetsbefriad. (Jfr prop. 2002/03: 49 s. 84 och prop. 2004/05:57 s. 24 f. och s. 44.)

Något om innebörden av ”Rörvik Timber”

25. Högsta domstolen har i rättsfallet ”Rörvik Timber” berört två olika typfall för vad som vid företagsrekonstruktion gäller beträffande fordrans uppkomst vid avtal som träffats före den kritiska tidpunkten, men där fordran blir fullgången först efter denna tidpunkt.

26. Det ena typfallet är att det är fråga om en kompensation för en prestation som gäldenären har tillgodogjort sig från borgenären efter den kritiska tidpunkten och som borgenären haft rätt att hålla inne. Det kan t.ex. vara fråga om att en arbetstagare under rekonstruktionsförfarandet

har utfört arbete för rekonstruktionsgäldenärens räkning. En sådan fordran omfattas inte av ackordet. Det andra typfallet är att det handlar om ett anspråk på grund av att gäldenären under rekonstruktionsförfarandet — utan att tillgodogöra sig en prestation av det slag som det första typfallet avser — inte fullgör en förpliktelse hänförlig till avtalet. Förpliktelsen kan t.ex. avse betalning av uppsägningslön för arbetsbefriad tid och som grundas på det före den kritiska tidpunkten träffade anställningsavtalet, men som förfaller till betalning först därefter. En sådan fordran omfattas av ackordet.

27. Med hänsyn till vad som nu har redovisats kan ”Rörvik Timber” uppenbarligen inte ges den tolkningen att undantaget från ackord skulle avse något annat än ersättning för den prestation som faktiskt utförts för rekonstruktionsgäldenären efter den kritiska tidpunkten.

Slutsatser om rättsläget

28. Grundtanken med reglerna i konkurs och vid företagsrekonstruktion är att arbetstagaren (efter den första månaden) ska få fullt betalt av konkursboet eller rekonstruktionsgäldenären för det arbete som faktiskt utförs under konkursen eller rekonstruktionsförfarandet. Rätten till lönegaranti korresponderar med detta. Ersättning för arbete som utförs en månad från beslutet om konkurs eller en månad efter den kritiska tidpunkten vid företagsrekonstruktion omfattas inte av lönegaranti, eftersom en fortsatt drift i konkurs eller fortsatt verksamhet under rekonstruktionen inte ska kunna ske på statens bekostnad (jfr 12 § förmånsrättslagen samt 7 och 7 a §§ lönegarantilagen).

29. Konkursboets respektive rekonstruktionsgäldenärens ansvar sträcker sig dock inte längre än så. Till den del det inte sker någon fortsatt drift i konkursen eller fortsatt verksamhet under företagsrekonstruktionen och en arbetstagare av detta skäl är arbetsbefriad, är grundtanken att lönegarantisystemet ska tillämpas, upp till det maximibelopp eller under den maximitid som gäller. Om det rör sig om uppsägningslön eller annan ersättning för perioder efter den första månaden och där något arbete inte utförts kommer alltså arbetstagarens lönefordran och motsvarande ersättning att omfattas av en skulduppgörelse (tidigare ackord). Skälet till

detta är att fordringarna anses uppkomma före den kritiska tidpunkten. De ska därför i enlighet med likhetsprincipen omfattas av en skulduppgörelse (tidigare ackord). Som framgått kan arbetstagaren ha rätt till lönegaranti, men i den mån lönegarantin inte räcker får arbetstagaren alltså acceptera en nedsättning enligt skulduppgörelsen.

DJ:s fordringar omfattas av det offentliga ackordet

Den fråga Arbetsdomstolen har att ta ställning till är om DJ:s fordringar i målet omfattas av det offentliga ackordet även efter att företagsrekonstruktionen upphört eller om DJ har rätt till full ersättning för sina fordringar när rekonstruktionen upphört och bolaget fortsatte bedriva verksamhet.

Förbundet har gjort gällande att DJ:s anställningsavtal återupptod med full verkan när företagsrekonstruktionen upphörde och att han därför har rätt till hela sin uppsägningslön och intjänad arbetstidsförkortning, vilket arbetsgivarparterna har bestritt.

Arbetsdomstolen konstaterar inledningsvis att lagen om företagsrekonstruktion syftar till att rekonstruera livskraftiga verksamheter genom ett särskilt förfarande där bl.a. skulduppgörelser (offentligt ackord eller rekonstruktionsplan) är centrala verktyg. Ackordet (numera skulduppgörelsen) är en del av det insolvensrättsliga systemet där borgenärskollektivet får bära en del av förlusten för att ett företag ska kunna fortsätta bedriva verksamhet. Som framgått ovan är det avgörande för om fordringar avseende uppsägningslön och andra ersättningar ska omfattas av ett ackord (numera skulduppgörelse) när fordringen har uppkommit i förhållande till den kritiska tidpunkten. Fordringar som grundas på avtal och förhållanden före ansökan om företagsrekonstruktion omfattas av ackordet även om de förfaller till betalning efter den kritiska tidpunkten. Fordringar som uppkommer genom att en arbetstagare utför arbete eller nya åtaganden efter den kritiska tidpunkten faller dock utanför ackordet. Till den del någon fortsatt verksamhet under en företagsrekonstruktion inte sker och en arbetstagare av det skälet är arbetsbefriad är grundtanken att

lönegarantisystemet ska tillämpas upp till det maximibelopp eller under den maximitid som gäller. I den mån lönegarantin inte räcker får dock en arbetstagare acceptera en nedsättning enligt skulduppgörelsen (ackordet). (Se bl.a. ”Emmabodas resningsansökan”, AD 2019 nr 22 och AD 2021 nr 31).

Arbetsdomstolen konstaterar vidare att parterna är överens om att DJ:s lönefordringar i målet grundas på anställningsavtal som ingåtts före den kritiska tidpunkten. De är också överens om att fordringarna inte omfattas av förmånsrätt och att de avser tid då DJ varit uppsagd och arbetsbefriad. Det är ostridigt mellan parterna att DJ under den i målet aktuella tidsperioden inte utfört något arbete för bolaget, men att han fått ersättning i enlighet med det fastställda offentliga ackordet (numera skulduppgörelse).

Att företagsrekonstruktionen upphörde och bolaget kunde fortsätta sin verksamhet innebär enligt Arbetsdomstolens mening inte att det under företagsrekonstruktionen fastställda offentliga ackordet förlorar sin verkan. Det som Högsta domstolen har uttalat om rättsläget i ”Emmabodas resningsansökan” kan enligt Arbetsdomstolens mening inte uppfattas på annat sätt än att ackordet reglerar betalningsskyldigheten för de fordringar som omfattas av ackordet, även efter att rekonstruktionsförfarandet har avslutats. En annan ordning skulle stå i strid med den insolvensrättsliga systematiken, sådan den framgår av lagstiftning, förarbeten och rättspraxis. Att anställningsskyddslagen innehåller bestämmelser om uppsägningslön kan inte påverka den ordningen eller det redan fastställda ackordet (jämför 2 § anställningsskyddslagen om att lagen är subsidiär i förhållande till annan lagstiftning). Mot den bakgrunden kommer Arbetsdomstolen till den slutsatsen att DJ:s fordringar som infaller efter det att företagsrekonstruktionen upphörde omfattas av det offentliga ackordet, under förutsättning att bolaget inte därefter påfordrat utförande av arbete eller fullgörandet av annan förpliktelse enligt anställningsavtalet. DJ, som var arbetsbefriad hela den aktuella tiden, har därmed inte rätt till någon ytterligare ersättning från bolaget. Förbundets talan ska därför avslås.

Frågan om plenum

Förbundet har begärt att målet ska avgöras i plenum. Arbetsgivarparterna har motsatt sig det. Enligt 3 kap. 9 § arbetstvistlagen kan Arbetsdomstolen, om den vid överläggning till dom finner den rådande meningen avvika från rättsgrundsats eller lagtolkning som den senast antagit, förordna att målet eller viss i målet uppkommen rättsfråga ska avgöras av domstolen i dess helhet.

Arbetsdomstolen har inte antagit någon rättsgrundsats eller lagtolkning i de frågor som nu prövas efter det att Högsta domstolen i ”Emmabodas resningsansökan” rest Arbetsdomstolens tidigare domar och uttalat sig om den rätta tolkningen av de insolvensrättsliga regler som är aktuella i målet. Det saknas därför förutsättningar att ta avgörandet till plenum (jämför det fallet att nyttillkommen lagstiftning ändrar tidigare gällande praxis). Förbundets begäran om det ska avslås.

Rättegångskostnaderna

Arbetsdomstolen har kommit fram till att förbundets talan ska avslås. Förbundet ska därför ersätta arbetsgivarparterna för dess rättegångskostnader i både Arbetsdomstolen (det tidigare målet och detta mål) och Högsta domstolen.

Arbetsgivarparterna har begärt ersättning för rättegångskostnader med totalt 337 900 kr exklusive mervärdesskatt för de tre målen. I Arbetsdomstolens mål nr A 69-21 har arbetsgivarparterna begärt ersättning med 112 900 kr exklusive mervärdesskatt, varav 106 250 kr avser ombudsarvode, 2 500 kr kostnader för bolaget och 4 150 kr ersättning till vittnen. I Högsta domstolens mål nr Ö 2966/23 har arbetsgivarparterna begärt ersättning med 135 000 kr exklusive mervärdesskatt. I detta mål har arbetsgivarparterna begärt ersättning med 90 000 kr exklusive mervärdesskatt, varav 70 000 kr avser ombudsarvode för 20 timmars arbete och 20 000 kr ersättning för två rättsutlåtanden.

Förbundet har avseende begärd ersättning för rättegångskostnaderna i Arbetsdomstolens mål nr A 69-21 överlämnat den frågan till Arbetsdomstolens bedömning. När det gäller arbetsgivarparternas begärda ersättning för målet i Högsta domstolen har förbundet bestritt kostnadsyrkandet och invänt i huvudsak att arbetet varit i stort sett detsamma som i det andra resningsmålet och att ombuden, som varit ombud i båda målen, har argumenterat på precis samma sätt i båda målen. Förbundet har därför vitsordat två timmars arbete i Högsta domstolens mål. Förbundet har slutligen vitsordat begärd ersättning i detta mål, förutom ersättningen för två rättsutlåtanden.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

När det gäller ersättningen i Arbetsdomstolens tidigare mål har förbundet överlämnat den frågan till Arbetsdomstolens bedömning. Arbetsdomstolen finner att begärd ersättning är skälig. Förbundet ska därmed ersätta arbetsgivarparternas rättegångskostnader i det målet med 112 900 kr exklusive mervärdesskatt.

Avseende den begärda ersättningen i Högsta domstolens mål kan Arbetsdomstolen konstatera att det varit fråga om en för arbetsgivarparterna relativt begränsad, om än angelägen, rättsfråga. Den begärda ersättningen framstår mot den bakgrunden som väl tilltagen. Den rättsliga frågan har också varit densamma som i det andra resningsmålet. Ersättningen för ombudsarvoden bör enligt Arbetsdomstolens mening sättas ned med en fjärdedel. Arbetsgivarparterna får därför anses vara skäligen tillgodosedda med 101 250 kr.

När det slutligen gäller den begärda ersättningen för detta mål är den i huvudsak vitsordad. Arbetsdomstolen anser att även ersättningen för två rättsutlåtanden är skälig. Förbundet ska därför ersätta arbetsgivarparternas rättegångskostnader här med 90 000 kr exklusive mervärdesskatt, varav 70 000 kr avser ombudsarvode och 20 000 kr ersättning för två rättsutlåtanden.

DOMSLUT

1. Arbetsdomstolen avslår Unionens talan.
2. Arbetsdomstolen avslår Unionens begäran om att målet ska avgöras i plenum.
3. Unionen ska ersätta arbetsgivarparternas rättegångskostnader i Arbetsdomstolens mål nr A 69-21 med totalt 112 900 kr, varav 106 250 kr avser ombudsarvode, med ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.
4. Unionen ska ersätta arbetsgivarparternas rättegångskostnader i Högsta domstolens mål nr Ö 2966-23 med 101 250 kr avseende ombudsarvode, med ränta enligt 6 § räntelagen på beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.
5. Unionen ska ersätta arbetsgivarparternas rättegångskostnader i Arbetsdomstolen med totalt 90 000 kr, varav 70 000 kr avser ombudsarvode, med ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Lars Dirke, Karin Hellmont, Joanna Román, Jan Bergman,
Johan Nyhammar, Malin Sjunnebo och Helena Larsson. Enhälligt.

Rättssekreterare: Lina Cajvert